

A „magányos farkas” legendája

TERRORISTA HÁLÓZATOK

A 2001. szeptember 11-én New Yorkot érő terrortámadás mindenkit szembesített azzal a kérdéssel, hogyan történhetett meg az elképzelhetetlen, hogyan vallhatott tragikus kudarcot a világ egyik legfelkészültebb titkosszolgálat. A magyarázatot keresve a biztonságkutatás homlokterébe került – ha csak rövid, átmeneti időre is – a terrorista hálózatok térképének és működésének a kérdése. A terrorista szervezetek és sejtek kapcsolati hálóinak a felfejtése az eredményes terrorelhárítás elengedhetetlen feladata, amelyen a szolgálatok bizonyosan dolgoznak is, amennyire tudnak, de az elméletalkotás síkján alig-alig találunk átfogó tanulmányokat. Legalábbis sokkal kevesebbet, mint ahány a magányos radikalizálódás stációival és megelőzésének a lehetőségeivel foglalkozik.

201

A New York-i 9/11 után Valdis Krebs¹ – a legális társadalmi-intézményi hálózatok elemzésének és működésének neves kutatója és gyakorlati szakértője – kísérelte meg összerakni a terrortámadást végrehajtó sejt tagjainak a kapcsolatrendszerét. Az illegális hálózatokról, amelyek természetesen más elveket követnek, mint a törvényes intézményi-közösségi hálózatok – utólag – elsősorban a következő dokumentumokból meríthetők információk: 1. Hitelkártyák, bankszámlák és csatolt pénzügyi tranzakciók. 2. Híváslisták. 3. Mailek, üzenetek, chatszobák és látogatott weboldalak. 4. Üzletkötések, fizetési listák és adóbevallások. 5. Ingatlantulajdoni és bérleti okiratok. 6. Kocsibérlés és használt rendszámok. Ezeknek az adatoknak a többsége azonban a kutató számára alig-alig hozzáférhető. A titkosszolgálatok pedig legtöbbször csak a támadás megtörténte után képesek felderíteni és azonosítani azt a kapcsolatrendszert, amelyről – másfajta források mellett – ezek az adatok nyújthatnak használható rajzolatot. Krebs alapvetően sajtótermékekből, archívumokból és bírósági tárgyalások jegyzőkönyveiből dolgozott – azzal a megkötéssel, hogy csak azokat az adatokat szabad hitelesként elfogadni, amelyeket legalább két megbízható és mértékadó forrás igazol.²

Míg a legális, nyílt networkök esetében az erős kapcsolatok mutatják meg a legfontosabb összefüggéseket – például, hogy ki tartozik a közösség legfelsőbb magjához és ki nem –, a terrorista sejtek esetében viszont épp ellenkezőleg, az erős kapcsolat látszik gyengének, mivel éppen ez az, amit a leginkább rejtetni kell. Az illegitim hálózatok tagjainak egyensúlyozniuk kell a rejtőzködés és a feladat végrehajtásához szükséges kapcsolatfelvétel igénye között. A titkos, illetve fedett kapcsolati hálók többnyire bizalmi viszonyokra, erős belső kötelékekre épülnek, és nemigen bővülnek külső tagokkal. A közös utazás tényét például Krebs – a 19 gépeltérítő vonatkozásában – csupán közepes erősségű kapcsolatnak feltételezte, egyetlen közösen bonyolított pénzügyi műveletet pedig csupán alkalmoszerű, gyenge, inkább csak alvó köteléknek. (Eredetileg húszan lettek volna a gépeltérítők, de egyikük fennakadt az orlandói repülőtér biztonsági szűrésén... Ezt a tanulságos epizódot egyik korábbi írásomban már elemeztem, jóllehet más szempontból³.) A legerősebbnek – a 19 halott terrorista körül utólag kirajzolódó networkben – Krebs azokat a múltban gyökerező kapcsolatokat tekintette, amelyeknek a tagjait rokonság vagy közös gyermekkor kötötte össze, esetleg szomszédok voltak, egy iskolában tanultak vagy valamikor együtt kaptak kiképzést ugyanabban a kiképzőtáborban (esetükben: Afganisztánban). A terroristák egyik sejtjének a tagjai például évekkel korábban Hamburgban, ugyanabban a szakközépiskolában tanultak, míg egy másiknak a tagjai Marylandben, ugyanabban a gimnáziumban. Attól a pillanattól fogva azonban, hogy beléptek az Egyesült Államokba, többé nem találkoztak, és ezek a korábbi, nagyon erős kapcsolatok láthatatlanná, inaktívvá váltak. Mélyebb rétegeik csak később, a németektől kapott adatok tükrében váltak világossá. Éppen azok a legerősebb kapcsolatok tehát, amelyeken az egész terv nyugszik, többnyire „radar” alatt maradnak, és ezért olyan nehéz az elhárítás dolga, jobbra még utólag is. Olyan kapcsolatok ezek, amelyek csak időszakonként aktívak: csak addig, amíg a koordináció vagy egy-egy konkrét művelet megköveteli. Ha ez megtörtént, ismét alvó állapotba húzódnak vissza, mivel az aktív időszakban a legsérülékenyebb a hálózat. Bin-Laden éppen ezért tartotta stratégiája fontos elemének, hogy az egyes csoportok tagjai ne ismerjék meg a többi csoport tagjait. A pakisztáni főhadiszállás elfoglalásakor találták meg azt a videót, amelyben 9/11-gyel kapcsolatban fejti ki stratégiájának ezt az elemét. A terroristákat úgy osztották szét, hogy akik repülési tanfolyamokon vettek részt, nem ismerhették azokat, akikkel később egy repülőgépre kerültek. A közelség és a távolság dinamikájával tehát igen céltudatosan és átgondoltan manipuláltak a terrortámadás kitervelői. Mohamed Atta, a csapat vezetője állt a középpontban: ő rendelkezett a hálózaton

belül a legtöbb és legátfogóbb kapcsolatrendszerrel. Elhárítási szempontból ez azért jelentős információ, mert az ő kiesése összeroppanthatta volna az egész hálózatot.

Le kell számolni azzal a széles körben vallott sztereotípiával – írja Marc Sageman terrorista hálózatokkal foglalkozó könyvében⁴ –, hogy a terroristák a harmadik világ országaiból származó „szegény, elkeseredett, naiv, magányos fiatalemberek, akik fogékonyak az agymosásra és a toborzásra...”. A szerző (eredeti szakmáját tekintve pszichiáter) bemutatja, hogy az általa kis belvilágúnak nevezett, rugalmas és hatékony networkök hogyan hozzák létre az önszerveződő gócok és csomópontok topológiáját. Az al-Kaida kommunikációs modellje úgy működött, hogy a központi vezetés felé irányuló vertikális csatornákra rátelepült a horizontálisan létrejövő gócok és csomópontok hálója. Ez a modell – ha más terminológiát használva is – erős hasonlóságot mutat a Krebs által felrajzolt modellel, és mint látni fogjuk, az Iszlám Állam gyakorlatától sem idegen. Krebs a végkövetkeztetését egy 2001-ben készült elemzésből idézi: „Ahhoz hogy megnyerjük a terrorizmus elleni harcot, úgy tűnik, hogy a jó fiúknak jobb információs és tudásmegosztó hálózatot kell felépíteniük, mint a rossz fiúknak.”⁵

Tegyük hozzá: könnyebb célul tűzni ki, mint megvalósítani.

Annál is inkább, mivel az elmúlt években, az Iszlám Állam által elkövetett terrortámadások vonatkozásában, a hálózati nézőpont háttérbe szorult, és a terrorizmussal kapcsolatos közbeszédben, sőt sokszor a szakértői elemzésekben is a „magányos farkas” képzelet került az értelmezés középpontjába.⁶ Noha maga a metafora is pontatlan: a farkasok nem egyedül, hanem falkában vadásznak. A kifejezés pedig – noha használata a szadista terrorizmussal kapcsolatban vált közkeletűvé – az 1990-es évek végéről származik, a „fehér faj” felsőbbrendűségét hirdető két szélsőségestől, Tom Metzgeről és Alex Curtisről, akik a „szabadúszó terrorizmus” híveiként arra biztatták követőiket, hogy taktikai megfontolásból mindig egyedül hajtsák végre a tetteiket. A magányos elkövetés ötletét az al-Kaida emelte stratégiai szintre. Tőle származik az „open source dzsihád” fogalma, amit attól fogva használnak, hogy 2010-ben kiadták az Inspire angol nyelvű verzióját. (Ebből merítettek a Tsarnaev testvérek, a bostoni Maraton merénylői is 2013-ban.) Az internetes fórumokon, elsősorban az Inspire-en, 2006-tól kezdve sorra jelentek meg ilyesfajta cikkek: „Hogyan harcolj egyedül?” vagy „Hogyan lehet létrehozni kis sejteket a központtól függetlenül?” 2012 májusában két olyan szám is megjelenik, amely bemutatja, hogyan lehet rátalálni a lehetséges magányos elkövetőkre. A 2013-ban megjelenő „A magányos harcos zsebkönyve” pedig azt illusztrálja, hogyan kell végrehajtani a támadásokat. 2014 szeptemberében már az Iszlám Állam szóvivő-

je, al-Adnani intéz felhívást az iszlamistákhoz: harcoljanak egyedül, ahol csak lehet. Az ISIS egyik fő internetes fórumán, a Dabiqon ad iránymutatást: „*Nem szükséges túlbonyolítani a támadásokat mások bevonásával, bonyolult anyagok vásárlásával vagy gyöngye lelkű egyénekkal történő kapcsolattartással.*”⁷ Egy másik internetes felület, a „Mujahideen Secrets” pedig kifejezetten a magányos elkövetőknek szól, logóján farkas és Kalasnyikov látható.⁸

MAGÁNYOS FARKASOK?

A fő kérdés számunkra az európai merényletek tükrében az, magányosak voltak-e valóban a magányosnak látszó elkövetők. Vagy az esetek többségében csupán a felderítés torpant meg akkor, amikor egy-egy súlyos támadás után nem tudta visszafejteni azt a személyi láncolatot, amelyen keresztül a terror-támadás elkövetője kommunikációs és/vagy logisztikai támogatást kapott?

2015. augusztus 21-én a Párizsba tartó Thalys nagy sebességű vonaton a huszonöt éves marokkói származású el-Khazzani tüzet nyitott az utasokra, és egyiküket késsel is súlyosan megsebesítette. A támadónál a Kalasnyikovon kívül volt egy félautomata pisztoly és egy üveg benzin is. A vonaton utazó amerikai katonák gyűrték le. Bár az elkövető, aki Szíriából tért vissza Európába, több európai titkosszolgálat radarján is veszélyes radikálisként szerepelt, a mozgását nem kísérték kellő figyelemmel. Vallomásaiban azzal védekezett, hogy Belgiumban éhezett, nem volt szállása, a vonaton csupán rabolni akart, a fegyvereket pedig egy parkban találta. Az eljárás során a hatóságokat az a vád érte, hogy nem tartják tiszteletben az ártatlanság védelmét. A hivatalos nyilatkozatok sem tudták megerősíteni, hogy az elkövető kapcsolatban állna dzsihadista terrorszervezetekkel. „*Jelenleg Khazzani csupán távoli kapcsolatba hozható az Iszlám Állammal és a szervezet operatív tagjaival, azt viszont már tudjuk, hogy ugyanakkor érkezett Európába, mint Abdelhamid Abaaoud*” – nyilatkozta a párizsi Terrorizmus Elemző Központ, a CAT (Centre d'Analyse du Terrorism) igazgatója, Jean-Charles Brisard.⁹ Noha éppen ő volt az, akinek ugyanekkor, 2016 telén megjelenő, „*Az Iszlám Állam külső műveletei és a francia-belga kapcsolat*” című, átfogó tanulmánya eltérő következtetés alapjául szolgálhat. Magam – a frankofón hálózatok¹⁰ vonatkozásában – elsősorban az ő és szerzőtársa, Kevin Jackson adatokban igen gazdag munkájára¹¹ építve próbálom meg bemutatni a szoros kapcsolatot a magányosnak látszó Thalys-merénylet, a párizsi és brüsszeli merényletekben kulcsszerepet játszó Abaaoud és rajta keresztül az ISIS vezetése között.

Valóban olyan távoli volt-e a kapcsolat, ahogyan első és második ránézésre gondolhatták még az eljáró hatóságok is? Nem szükséges messzebb mennünk, mint a CAT saját adatbázisáig, amiből Jean-Charles Brisard és társszerzője, Kevin Jackson is dolgozott. A tanulmányban közzétett adatok egy része egyébként a magyar Terrorelhárítási Központtól (TEK) kapott információkra épült. Nem kell mást tennünk, csak összeszededgetni a nyílt forrásokból elérhető adatokat, a sokszor első ránézésre akár jelentéktelennek tűnő apróságokat, azután összekötni a szálakat, és akkor tüstént világossá válik a szoros kapcsolat a magányosnak látszó Thalys-merénylő, a párizsi és brüsszeli merényletekben kulcsszerepet játszó Abaaoud és rajta keresztül az ISIS központja között.

El-Khazzani a balkáni útvonalon menekülteként érkezik Magyarországra 2015 nyarán. Barátja és harcostársa, Abdelhamid Abaaoud, az ISIS külső műveleti parancsnokságának egyik vezetője volt Szíriában, majd ő is menekülteként érkezett vissza Európába. Abaaoud nem csupán a Bataclan-terrortámadás egyik tervezője és elkövetője volt, hanem hosszú időn keresztül különböző terrorista műveleti sejtek irányítója és összekötője a frankofón csoportok és a szíriai vezetés között. De kapcsolatban állt el-Khazzani azzal az algériai Bilal Csatrával is, akit Magyarországon vesznek nyilvántartásba, és akit június-júliusban Abaaoud küld előre és bíz meg azzal, hogy térképezze fel a balkáni útvonalat, a határellenőrzés mikéntjét és az embercsempészség lehetőségeit. Útja során Bilal Csatra folyamatosan informálja Abaaoudot és el-Khazzanit a várakozási időkről és útvonalakról. A menekülteként érkező terroristákat kisebb csoportokban indítják útnak. Abaaoud és el-Khazzani augusztus elsején még együtt költöznek be ugyanabba a budapesti hotelbe, majd negyediken szétválnak, és más-más irányban hagyják el Magyarországot. A terroristák a Keleti pályaudvarhoz közeli hotelekben szálltak meg. Abdeslam a Hotel 30 nevű Rákóczi úti apartmanban; három társa, közöttük Foued Mohamed-Aggad a Hotel Central Kingben töltött hét napot, Jamal Salah, Fooad Moosa és Husein Alkhlf névre kiállított hamis okmányokkal. Abaaoud és a vele érkező el-Khazanni pedig a budapesti Swing Hotelben lakott.

Ha azonban a kapcsolati háló felől közelítjük meg a kérdést, érdemes feltárni, amennyire lehetséges, Abdelhamid Abaaoud hátterét. Természetesen jómagam csupán olyan adatokból dolgozhattam, amelyek a titkosszolgálatok előtt ismertek és a kutatás számára hozzáférhetőek. Az adatokból felrajzolható – még ha számos megmaradó fehér folttal is – az a hálózat, az a network, amely megmutatja, hogy a magányosnak vagy elszigeteltnek feltételezett elkövetőket valójában hány lépés, illetve láncszem választotta el az ISIS központi vezetésétől.

Szíriában 2013-ban az Európa elleni támadások tervezéséért és szervezéséért felelős külső műveleti parancsnokságon belül alakult meg a francia és belga radikálisok különböző csoportjait tömörítő KAM (Katibat al-Muhajirin), amelynek a tagjai együtt laktak és harcoltak ugyanazokban az egységekben. Az ISIS külső műveletei olyan erős személyi kapcsolati hálóra épültek, amely sok esetben nem is szíriai, hanem európai eredetű volt. Számos tagjuk már otthon is egy sejthez tartozott. Sokan már megérkezésük pillanatától fogva a visszatérésre készültek, és ezért a közösségi médiától távol tartották magukat. A KAM első vezetője ugyanabból a belgiumi „Gateway-group”-ból, vagyis abból a „hídfőállást” biztosító csoportból, a Sharia 4-ből került ki, mint amelynek Abaaoud vagy Najim Laachraoui, a párizsi támadások bombakészítője és a Zavantem repülőtér egyik robbantója is a tagja volt. A „Gateway-group” a 2000-es évek találománya: olyan szervezet, amely még a törvényes kereteken belül, de a legitimitás legszélén egyensúlyozva nyújthat segítséget finanszírozáshoz, utaztatáshoz, kiképzéshez vagy toborzáshoz.

Abaaoud az összekötő az ISIS szíriai központja és a francia kisvárosról elnevezett Verviers-hálózat között, amelynek a tagjai Törökországon és Görögországon keresztül térnek vissza Európába 2014-ben. Ez az első átfogó hálózat, amely rendelkezik biztonságos házzal (safe house), fegyverekkel és vegyi anyagokkal. Tagjai közül ketten Abaaouddal és az ISIS szóvivőjével, majd elsőszámú vezetőjével, al-Adnanival együtt vettek részt a líbiai, szabratai kiképzőközpont létrehozásában. Ebből a csapatból érkeztek egyébként a tuniszi Bardo Múzeum és a sousse-i tengerpart merénylői is.

Hány lépésben juthatunk el a magányosnak látszó el-Khazzanitól al-Adnaniig? Egészen pontosan egy láncszem szükséges hozzá: maga Abaaoud. A Zavantem repülőtér elleni merénylet terve eredetileg, a belga bírósági jegyzőkönyvek tanúsága szerint, a Verviers-sejt célpontlistáján szerepelt. Noha nem ők, hanem egy évvel később Ibrahim el-Bakraoui és Najim Laachraoui hajtják végre. El-Bakraouit 2010-ben már vád alá helyezték azért, mert rálőtt egy rendőrré egy AK-47-es fegyverrel. A brüsszeli merényletet a szervezés végső fázisából Abdeslam elfogása miatt gyorsíthatták fel.¹² Ugyanakkor azonban – tehetjük hozzá – az a tény, hogy az egyik mobiltelefonban, amit Abaaoud Görögországban használt, a nyomozók vázlatokat találtak egy bombát szállító kézikocsit toló emberről, „Zaventem” és „Érkezés” felirattal, arra mutat, hogy magát a célpontot közel sem vaktában vagy kapkodva választották ki a támadók.

Az ISIS külső műveleteinek legfelsőbb irányítói közé számít a belgiumi születésű Abu Ahmad (alias Osama Atar) is. Dzsihadista veterán, korábbi rak-

kai kiképzőtiszt, többszörös börtönviselt, aki azután, hogy az intenzív média-kampány hatására 2012-ben kiszabadul, Szíriába utazik. Ő az, akit a vallomásokban „menekültek eligazítójaként” emlegetnek. Abu Ahmad a brüsszeli merénylőknek, az El-Bakraoui fivéreknek az unokatestvére. Elsősorban a logisztikáért felelős, például hamis útlevelekkel látja el az indulókat. A külső műveleti egységek infrastruktúráinak a biztosítását bizonyos Abu al-Faransi végzi, az egykori francia idegenlégiós, a lefejezéseknek is aktív résztvevője.

De Abaaoud barátai közé tartozott a brüsszeli Zsidó Múzeum elleni támadást végrehajtó Mehdi Nemmouche is, akit sokáig – az Abaaoudhoz fűződő kapcsolata feltárulásáig – szinte mindenki „magányos farkas”-nak gondolt. Amikor Nemmouche 2012 decemberében megérkezik Szíriába, már Abaaoud a KAM vezetője. Nemmouche, akárcsak a zavantemi robbantó és párizsi bombagyártó Laachraoui, korábban az ISIS titkosszolgálatának, az Amniyatnak dolgozott, és Aleppóban mindketten részt vettek nyugati és helyi foglyok őrzésében és feltehetőleg bántalmazásában, vagy akár meggyilkolásában is.

Nemmouche egyébként együtt indul el Európába bizonyos Ibrahim Boudinával. Az úgynevezett Cannes-Torcy sejthez tartozó Boudina 2012-ben utazik Szíriába, majd 2014-ben bombakészítő kézikönyvvel, kapcsolati névlistával, titkosított kommunikációra vonatkozó instrukciókkal és sok pénzzel tér vissza Franciaországba, ahol letartóztatják. Elsőszámú célpontjai között szerepel a Charlie Hebdo szerkesztősége és Nizza. De végül egyiket sem ő hajtja végre. Az előbbit a Kouachi testvérek, akik egy olyan műveleti sejt tagjai, amelyből hárman 2004-ben Fallujába utaznak, amely akkoriban az al-Kaida vezetőjének, al-Zarqawinak az irányítása alatt áll. Cherif Kouachi a börtönben kerül szoros kapcsolatba az al-Kaida európai hálózatának kulcsfiguráival. Például azzal a Djamel Beghallal, aki 2001-ben a párizsi amerikai követség megtámadására készült. Beghal mentora pedig az az Abu Hamza al-Masri volt, aki beszervezte a hírhedt Richard Reidet, a cipőbombás merénylőt és a 9/11-ben is érintett Zacarias Moussaouit. Kouachi a börtönben ismeri meg Amedy Coulibalyt is, a párizsi kőserboltban elkövetett mészárlás végrehajtóját, aki párizsi zsidó iskolák megtámadását is tervezi. A börtönben találkoznak, és együtt látogatják meg a terrorista Beghalt Muratban. A Charlie Hebdo támadói egyébként évek óta szerepeltek az USA megfigyelési listáján, mivel tudták róluk, hogy Jemenben az al-Kaidától kaphattak kiképzést.¹³ A nizzai terrortámadás utáni nyomozás során válik világossá, hogy a nizzai merénylő, Mohamed Lahouaiej-Bouhlel korábban már kapott üzenetet a Kouachi fivérektől. Lahouaiej-Bouhlel a francia belügyminiszter „gyorsan radikalizálódott magányos elkövetőnek” nevezi, aki válása és anyagi gondjai miatt radikalizálódott. Hasonlóképpen jellemzi őt né-

hány nappal a merénylet után például a brit The Telegraph cikke is. Az NBC-hírekben pedig a párizsi ügyész nyilatkozik úgy, hogy a vizsgálat nem mutat arra, hogy Lahouaiej-Bouhlel közvetlen kapcsolatban állt volna terrorista szervezetekkel. Később derült ki, hogy többször is járt Tunéziában, utoljára nyolc hónappal a nizzai támadás után, ahol csupán egy közös harcostárs „láncszerme” választotta el az al-Nusra Front tuniszi vezetőjétől.

De vessünk egy pillantást egy másik francia kisvárosról elnevezett sejtre, a Trappes-hálózatra is. Walid Hamam szír „menekültként” érkezik Görögországba. Előtte Libanonban al-Adnanival közös egység tagja. Hozzájuk tartozik az a Mohamed-Aggad is, aki a Bataclan-támadás egyik elkövetője lesz. Utóbbi szeptember 9-én érkezik meg Magyarországra. Itt találkozik Abdeslammal, aki, mint köztudott, négyszer fordul Szíria és Európa között, ebből háromszor Magyarországon át. Abdeslam Budapesten és Kiskőrösön veszi fel a párizsi merénylőket.

A frankofon elkövetők tehát olyan központi irányítás alatt álló műveleti sejtek tagjai voltak, akik Szíriából jöttek vissza, és kiképzésüket a KAM-ban kapták. Ami persze nem zárja ki a rossz gyerekkor vagy családi problémák szerepét a radikalizálódás lelki folyamatában. De terrorelhárítási szempontból mindez édes mindegy ahhoz a tényhez képest, hogy egyetlenegyükről sem állja meg a helyét nemhogy a „magányos farkas” feltevés, de még az sem, hogy csupán helyi iszlamista sejtek vagy radikális közösségek hatására váltak volna terroristává. Egyetlen hálózati láncszemnél több egyiküket sem választotta el az ISIS központjától és vezetésétől.

De vizsgáljuk meg a 2016. decemberi berlini kamionos támadást is ebből a szempontból.¹⁴ Elkövetője, Anis Amri, szülőföldjéről, Tunéziából szökik meg a börtönből, és érkezik meg Európába 2011 áprilisában. Tizenkilenc éves, de tizenhatnak mondja magát. A szicíliai menekülttáborban lefejezéssel fenyegeti a keresztényeket, megtámad egy segítőt és gyújtogat. Eljárás indul ellene, de 2015 júniusában a tunéziai hatóságok utazási dokumentumokat küldenek neki, és az olaszok kiengedik. Amri azonban nem megy vissza Tunéziába, hanem Svájc felé veszi az irányt, majd onnan álnéven lép be Németországba. Lopáson kapják, megtámad egy biztonsági őrt is, de elengedik. Novemberben a német elhárítás VP01 fedőnevű informátora jelenti, hogy Amri bekapcsolódott az ISIS németországi vezetőjének, az iraki Abu Walaanak a sejtjébe és Kalasnyikovot készül vásárolni. Abu Walaaval (alias Ahmad Abdullah) egy Simeonovic nevű német-szerb kapcsolja össze, aki annak az iskolának az igazgatója, ahová Amri menekültként tanulni jár. Az informátor jelenti azt is, hogy Amri merényletre készül. Ekkor már megfigyelés alatt áll, lehallgatják. Berlinbe megy,

de a németek féltik a forrást, és taktikai okból várnak. A merényletet követően a sajtóban számos helyen úgy jellemzik Amrit – amit jó ideig a hatóságok sem cáfolnak –, mint eredetileg cseppet sem vallásos vagy fanatikus menekültet, aki börtönbe kerül, és itt radikalizálódik. De kapcsoljuk csak össze a különböző forrásokból fellelhető adatokat: legalább két figyelemre méltó dolgot találunk. Az a műveleti sejt, amelynek Amri is tagja, bizonyos Abu Hanifán keresztül kapcsolódik közvetlenül az európai irányítóhoz, Abaaoudhoz. A másik: Amri unokatestvére, az ISIS tuniszi csoportjának a tagja, Amrival mindvégig – már jóval a börtönbe kerülése előtt is – titkosított alkalmazáson, a Telegramon keresztül rendszeres üzeneteket vált.

A Bardo Nemzeti Múzeum elleni, 22 halottat maga mögött hagyó terrortámadás egyik elkövetője menekültként szállt partra Szicíliában. Másikukat csak 2017. február elsején tartóztatta le a német rendőrség, a nevét azonban nem adták ki. Annyi azonban tudható róla, hogy 2003 és 2013 között Németországban élt, ahová öt hónappal a terrortámadás után, 2015 augusztusában menedékkérőként tért vissza. Ő is és a 38 halálos áldozattal járó sousse-i tengerparti támadás elkövetője is abban a szabratai táborban kapott kiképzést, amelynek a finanszírozását Abaaoud szervezte meg. Az Abaaouddal való kapcsolat tehát, ha csak áttételesen is, a tunéziai terrortámadások elkövetőinek az esetében is feltételezhető. Hozzáteve, hogy bár a külföldi műveletek tervezésében és végrehajtásában Abaaoud kulcsszereplő volt, de későbbi kihallgatási és bírósági jegyzőkönyvek tanúsága szerint mindig két tunéziai főnök utasítására várt. Az egyik Abu al-Tunisi, akit „emir of the foreigners”-ként, azaz a külföldi harcosok parancsnokaként emlegetnek. Őt nevezte meg műveleti irányítójaként a Düsseldorfban tervezett, de megghiúsult támadás kiszemelt elkövetője is. Abaaoud másik főnökének a nevét a forrás védelme miatt ez idáig nem adták ki. Bár a sabratai tábor összekötő láncszem lehet Abaaoud és a tunéziai elkövetők között, ugyanakkor azonban a megismerhető adatok arra mutatnak, hogy hálózati értelemben Abaaoud – szemben az európai merényletek térképével – itt már nem a vertikális tengelyén helyezkedik el annak a networknek, amely az ISIS központjával köti össze a külső műveleti sejteket. A tunéziai merényletek vonatkozásában Abaaoud valószínűleg csak horizontális – azaz mellékági – kapcsolatnak tekinthető.

209

Seifeddine Rezguet, a sousse-i tengerparti támadás elkövetőjét, akit még a helyszínen megöltek, az ISIS tunéziai ágának az alapítója, Ben Hassine szervezhette be. Ben Hassine Nagy-Britanniában élt a 90-es években, és mentorának azt az Abu Qatadát tekintette, akinek a személye – a brit Legfelsőbb Bíróság (High Court) megállapítása szerint – agytrösztként, amolyan

„vízjegyként” nyomta rá a bélyegét az egész ügyre. Abu Qatada nevével a manchesteri Aréna elleni támadással kapcsolatban még találkozunk. A másik irányító – a letartóztatottak vallomásai szerint – bizonyos Chamseddine al-Sandi volt, aki egy olyan terrorsejttel irányított, amely mindkét tunéziai támadásban fontos szerephez jutott. Rezgui a hálózat tagjaival kávézókból és mecsetekben találkozott és egyeztetett. Kiképzését is egyikük végezte az ISIS szabrazai táborában.

A Manchester Arénában elkövetett terrortámadás tettese, a huszonkét éves Salman Ramadan Abedi családja a Kadhafi-rezsim menekültjeként érkezett Nagy-Britanniába. Az apa és az egyik fiútestvér azonban 2011-ben visszatért Líbiába, ahol nemsokára szélsőséges iszlamistaként vették őket nyilvántartásba. Hashim nevű öccsét Líbiában terrortámadás előkészítésével és azzal gyanúsították meg, hogy rendszeres kapcsolatban állt a bátyjával, Sal-mannal, és tudott a manchesteri támadás tervéről. Líbiai hivatalos információ szerint a testvérek 15 percet beszéltek telefonon közvetlenül a támadás előtt. Német rendőrségi közlés szerint Isztambulon keresztül a düsseldorfi repülőtéren átszállva érkezett vissza Abedi Manchesterbe. Az előtte való napokban a Nemzetközi Terrorelhárítási Intézet összefoglalója szerint¹⁵ Abedi Sabrazhába utazott, hogy az ISIS ottani terrorszervezetének, a Katibat-al-Battar al-Libinek az operatív embereivel találkozzon. Ugyanez a csoport készítette fel a párizsi merénylek egy részét, és mint láttuk, a szuszai elkövetőt is ez a sejt képezte ki.¹⁶ A tervezés már korábban megkezdődhetett: 2016. májusban Abedi bank-számlát nyitott, amelyből többek között a TATP robbanóanyag előállítását finanszírozta. Ugyanekkor különböző hardvereszközöket és kertészeti cikkeket áruló üzletekben látták.

A rendőrség közvetlenül a támadás után úgy nyilatkozott, hogy a tettes nagy valószínűséggel magányos elkövető. A Guardian cikke szerint pedig Abedi nem dzsihadista, csupán egy vodkakedvelő tinédzser volt. Nemsokára azonban világossá vált, hogy Manchesterben olyan dzsihadista hálózat működik, amelynek a gyökerei Líbiáig és Szíriáig nyúlnak. Hivatalos források szerint Abedi csupán az „öszvér”, a szállítóeszköz szerepét töltötte be, de a bombát más készítette.¹⁷ A sajtónak kiszivároztatott francia és brit titkosszolgálati információk szerint pedig Abedi megjárta Szíriát is, ahol kapcsolatban állt az Iszlám Állammal.¹⁸ Kapcsolatai közül említést érdemel az a Raphael Hostey, aki britek százait szervezte be és győzte meg arról, hogy harcoljanak az ISIS soraiban.¹⁹ Az egyetemi hallgató Hosteyn kívül, aki 2013-ban családját hátrahagyva csatlakozott az ISIS-hez, ahol Abu Qaqa néven vált ismertté, átfogó képet kaphatunk Abedi kapcsolati hálójáról a The Telegraph összefoglalója

alapján.²⁰ Abedi barátai közé tartozott Abdalraouf Abdallah, aki menekültként érkezett Manchesterbe, majd később öt és fél év börtönbüntetésre ítélték, mert segítséget nyújtott a muszlim vallásra tért, korábbi iraki háborús veterán, Stephen Gray Szíriába utazásához, aki öt évet töltött börtönben terrorista cselekményekért. Abedi szomszédságában élt, miután líbiai sebesülése 2011-ben tolószékbe kényszerítette. A manchesteri hálózathoz tartozott Jamal al-Harith is, eredeti nevén Ronald Fiddler, aki 2014-ben csatlakozott az ISIS-hez, és 2017 elején halt meg, amikor egy robbanóanyaggal teli teherautót az egyik moszuli katonai bázisba vezetett. Ekkor derült ki, hogy a kétezres évek elején, Guantanamoi szabadulását követően, kompenzációként, komoly pénzösszeget kapott. A manchesteri sejt tagjai közül említést érdemelhet még Abd al-Baset Azzouz, aki Manchestert maga mögött hagyva önálló terrorista hálózatot épített fel Líbiában, Ayman al-Zawahirinek, az al-Kaida jelenlegi vezetőjének az irányításával. A 48 éves Azzouz, a bombakészítés szakértője, 200-300 harcost irányított. Egy washingtoni vezető tisztségviselő szerint hírszerzési információk mutatnak arra, hogy Abedi kapcsolatban állt a radikalizmusáról ismert líbiai imámmal, Abdul Baset Ghwelával, akinek a fia az ISIS harcosaként halt meg. Raffaello Pantucci, terrorelhárítási szakértő szerint már az al-Kaidához köthető Líbiai Iszlám Harcosok Csoportja (Libyan Islamic Fighting Group) is olyanokból állt, akik Manchesterből idegen harcosként utaztak vissza Líbiába, és csatlakoztak a Kadhafi elleni felkeléshez. Később egy részük visszatért Angliába, belőlük állt a „brit kontingens”, míg mások Szíriába mentek tovább.²¹ De hatott Abedire a már bemutatott, radikális, többszörösen börtönviselt imám, Abu Qatada is, aki 1993-ban hamis útlevelemmel érkezett menekültként Nagy-Britanniába. 2001-ben – noha nem ez volt az egyetlen nevéhez köthető terrorista cselekmény – a strasbourgi karácsonyi vásár felrobbantásának előkészületei miatt tartóztatták le. Mégis több mint egy évtizeden keresztül nem sikerült kitoloncolni Angliából, mert az Európai Emberi Jogok Bírósága ezt minden esetben megakadályozta. A The Times írása szerint az imám az ismert terroristák, Zacarias Moussaoui és Richard Reid tanácsadója is volt, akiknek a nevével már – ha áttételesen is – a Charlie Hebdo merényletével kapcsolatban is találkozhattunk. Az 9/11-et irányító Mohamed Atta hamburgi lakásán később Abu Qatada videóját is megtalálták. Abu Qatadát 2001 februárjában, azaz körülbelül fél évvel a New York-i 9/11 előtt már kihallgatták: 170 ezer font készpénzt találtak nála, valamint egy külön borítékban 805 fontot, a borítékon a felirattal: „a csecsen Mujahedin számára”.²²

A manchesteri merénylet kommunikációs sajátosságaként említhető, hogy a Telegram és más, ritkábban használt titkosító alkalmazások mellett,

Abedi a Zellón keresztül kapott támogatást. Ezt az alkalmazást már Isztambulban is használták, bár a Reina diszkó elleni támadást alapvetően a Telegramon keresztül vezényelték le. A Zello a közösségi médiát telefon- és rádiófunkciókkal egyesíti. Úgy fejlesztették ki, hogy okostelefonokon, tableteken és számítógépeken egyaránt használható legyen, és – ami bizonyos térségekben nagy előnye – alacsony akkumulátoros töltöttségen is hosszán működik még. Ez pedig nem mellékes tulajdonság, hiszen ahogyan Dobák Imre részletesen is elemzi a migráció és a mobilkommunikáció összefüggéseit vizsgáló tanulmányában, a migránsok is „gyakran a helyszínen lévő médiastábokhoz, televíziós gépjárművekhez fordulnak segítségért, hogy az ott lévő generátorokról tölthessék fel mobiltelefonjaikat. De előfordul az is, hogy a szállításukba bekapcsolódó fuvarozók a szivargyújtójukról való töltést szolgáltatásként árulják.”²³ Üzenetváltások utalnak arra, hogy a tervezés már kilenc hónappal az elkövetés előtt megkezdődött. Az FBI hozzáfért titkosított részletekhez, amelyek arra mutattak, hogy Abedi szíriai és amerikai radikálisokkal folytatott internetes kommunikációt. Például a hátizsákkal kapcsolatban kért tanácsot. Ezeknek a titkos eszmecseréknek két másik résztvevőjét már a manchesteri támadás előtt hetekkel letartóztatták. Abedi egyik üzenete így szólt: „»Sejk, Manchesterben élek hitetlenek között. Velük kell dolgoznom. Megölhetem őket? Megengedett, hogy bombával öljem meg őket?« Az ismeretlen sejk, aki az ISIS tagja lehetett Szíriában, a Korán egyik idézetével válaszol: Harcolj az összes pogány ellen.” A másik, akivel beszélgetett, egy Said Azzam Mohamad Rahim nevű amerikai, aki ezt tanácsolta: „A manchesteri fiúknak azt mondom, OK, öljétek meg őket! Ne mutassatok szánalmat a civilek iránt.” Rahimot Texasban letartóztatták, amikor megpróbált felszállni egy Jordániába induló repülőgépre.²⁴

De a szentpétervári és a stockholmi terrortámadás üzbég elkövetői sem igen tekinthetők magányos farkasnak. A szentpétervári metróban 2017. április harmadikán elkövetett, 16 halottat és 49 sebesültet követelő merénylet végrehajtója, Akbarzson Dzsallilov 2011-ben kapott orosz állampolgárságot. 2013-ban Törökországon keresztül próbált Szíriába utazni, de a török hatóságok elfogták és visszaküldték. Az a nyolctagú műveleti sejt, amelynek tagja volt, csupán a töredéke annak az orosz hivatalos becslés szerint mintegy négyezer radikálisnak, akik Oroszországból, és annak az ötezernek, akik a volt szovjet köztársaságokból csatlakoztak az Iszlám Államhoz.²⁵ Számos harcos utazott Kirgizisztán második legnagyobb városából, Osból Szíriába, és ahogyan egy vizsgálótiszt nyilatkozta az orosz *Kommersant*-ban, Dzsallilov valószínűleg üzbégeket toborzó szíriai terrorista sejt hatása alatt állhatott. Februárban

utazott Osba, és onnan próbált eljutni Szíriába. Kiképzőjét, Abror Azimovot az FSZB a merénylet után letartóztatta. Négy nappal később az ugyancsak üzbég, szintén az ISIS-hez csatlakozni akaró Rakhamat Akilov, akit szintén a törökök küldtek vissza Svédországba 2015-ben, Stockholmban egy sörszállító teherautóval a tömegbe hajtott, öt halottat hagyva maga mögött. A teherautóban lévő táskájában robbanószerkezetet találtak.

HÁLÓZATOK TÉRKÉPE

A dzsihadista hálózatok modellje tehát bizonyos értelemben összeköti az al-Kaida és az Iszlám Állam stratégiáját. Az elmúlt években az Iszlám Államhoz köthető súlyos európai terrortámadások hálózati modellje erős rokonságot mutat azzal az építkezéssel, amelyet 9/11 és az al-Kaida vonatkozásában Krebs és mások kutatásai alapján ismerhettünk meg. Itt is jól láthatóan fontos szerepet játszottak az elkövetők közötti, múltban gyökerező, gyerekkori, szomszédsági kapcsolatok (a francia sejteknél a legkifejezettebben). Az európai merényleteket az ISIS központi vezetésével összekapcsoló személy, Abdelhamid Abaaoud – akárcsak annak idején Mohamed Atta – állt a középpontban, és rendelkezett minden színtéren és minden irányban a legtöbb kapcsolattal. Ahogyan a 9/11 előkészítésében Mohammed Atta volt az, aki összekötötte a kisebb csoportokat egymással és bin Ladennel, itt Abdelhamid Abaaoud személyét találtuk meg – mint irányítót és mint összekötőt az ISIS felső vezetése felé – szinte mindegyik vizsgált terrortámadás esetében. (Aki Abdeslamot emlegetik mint főszereplőt, összekeverik a hálózatban elfoglalt valóságos helyet a hírekben elfoglalt hellyel, ami abból az egyszerű tényből fakadt, hogy őt sikerült élve elfogni... meg itthon talán abból is, hogy ő fordult meg többször Magyarországon keresztül... de valójában mellékszereplő volt.) Az al-Kaida és az ISIS habitusbeli különbségei és konfliktusai (a szunnita „elit” és a szunnita „proletariátus” eltérő karaktere...) könnyen elfedhetik a módszerek és a stratégiák folytonosságát és hasonlóságát. Az európai merényletek hálózati térképe arra mutat, hogy ugyanazt a mintát követték, mint amit bin Laden krédóként egykor közreadott. Ez a jövő tekintetében is arra inthet bennünket, hogy bár a diverzifikációs folyamat szakadásokat és esetleg új néven új szervezeteket hozhat létre, színesedhet az ideológia és bővíthet vagy változhat az eszköztár, de a stratégiai és hálózati minták valószínűleg nem sokat változnak.

Sokszor egy-egy város, település lehet az a sűrűsödési csomópont, hálózati góc, amelyre akár évtizedeken átívelő személyi láncolatok épülhetnek.

Molenbeek például nem a 2016-os párizsi és brüsszeli terrortámadásokkal összefüggésben került először az elhárítás látóterébe. A belga városból érkeztek az afgán tálib parancsnok, Ahmed Shah Massoud magukat újságírónak kiadó gyilkosai, akik bin Laden parancsát teljesítették, két nappal a New York-i 9/11 előtt. Molenbeekben élt a 191 halálos áldozatot követelő, 2004-es madridi merénylet két elkövetője is.²⁶

A stratégiai-műveleti elemek bűvópatakszerű eltűnése, majd előbukkanása, hol ebben, hol abban a köntösben vagy térségben azt a látszatot keltheti, mintha kizárólag egy-egy korszak vagy szervezet sajátja volna. Példaként említhető, hogy míg az al-Kaida iraki szárnya, az AQI, a 2000-es évek közepén kezdett el nőket használni támadásokhoz, hogy fokozza a lélektani hatást, mutatnak jelek arra, hogy nemsokára az ISIS helyezheti előtérbe a nőket mint elkövetőket.²⁷ Előfordulhat, hogy új, stratégiai látszó elemek felbukkanása csupán figyelemelterelés valami nagyobb és fontosabb cselekmény előkészületeiről. Ezt eleinte nehéz megítélni. Az ISIS például az elmúlt fél évben egyszerre csak elkezdett idősebb embereket használni öngyilkos merényletre (a London Bridge gázolója 59 éves volt, amire korábban nemigen volt példa), és propagandavideóiban, Telegramon küldött üzenetekben elkezdte célirányosan magasztalni az időseket. Például „A fény áradása” című videó, amelyet ez év áprilisában adtak közre, olyan jeleneteket mutat be, amelyekben gyerekek segítenek idős embereknek felkészülni öngyilkos műveletekre.²⁸

Az Iszlám Állam összeomlása a hálózati térképet várhatólag átrendezi. Az ISIS megmaradt tagjai valószínűleg új zászlót keresnek majd, ami alatt harcolhatnak. Létrejöhetnek új szervezetek, új néven és új vezetéssel. Az egyik legfrissebb elemzés, amely arra próbál választ találni, hogy milyen átalakulásokkal kell számolni a jövőben és kiből lehet a globális dzsihád zászlóvivője, bin Laden Hamza nevű fiának kiemelkedését tartja valószínűnek.²⁹ A szervezet jelenlegi vezetője, Al-Zawahiri nem rendelkezik elődjének, bin Ladennek a karizmájával, senki sem fogadja el örökségének hordozójaként. Hamza bin Laden viszont olyan dinasztikus házasságot kötött, amely miatt várhatóan számíthat támogatásra az Öböl-menti országokból. Nem véletlenül építette be retorikájába a „Szaúd Háza” kifejezést, amiről már apja is azt mondta, hogy nem csupán a dzsihád meghirdetésére utaló politikai üzenet, hanem a lehetséges adományozók serkentése is. Az ISIS-t sohasem kritizálta, akik viszont – amíg al-Zawahirit árulónak nevezik – Hamza bin Ladent sohasem támadják. A két szervezet ellentéte elsősorban a vezetők konfliktusaiban gyökerezett. De az európai terrortámadások többségét az al-Kaida fórumain is lelkesen üdvöztették. Félő lehet tehát, hogy bin Laden fia lehet az, aki egyesítheti a dzsihád két fő szárnyát.

A terrorista hálózatok szakértői értékelések szerint megújulhatnak és megerősödhetnek Dél-Ázsiában, a volt szovjet köztársaságokban és Líbiában is. Ezeknek a trendeknek a részletes bemutatására azonban ebben az írásban nincs lehetőség. Európában pedig a visszatérő „idegen harcosok” gyarapíthatják a fenyegetést jelentő radikális iszlamisták számát.

Krebs és mások a terrorista hálózatok térképét elsősorban a műveleti sejtek vonatkozásában rajzolták meg. Tekintetbe kell venni azonban – ha teljesebb képre törekszünk – egy más jellegű rétegezettséget is, amely sokkal nehezebben ragadható meg, mivel társadalmi beágyazottsága, összetétele jóval tarkább, lazább és képlékenyebb, mint a műveleti sejteké, illetve a terror-szervezetek központi magjáé. Államok terrortámogató szerepét például – ha nem történeti kutatás tárgya, hanem jelen idejű – általában igen nehéz vagy sokszor lehetetlen tételesen vagy egyértelműen bizonyítani. Szakmai fórumokon az utóbbi időben egyre nagyobb figyelem irányul a segítőknek és közvetítőknek arra a körére, akik bár maguk nem tekinthetők a terrorszervezet operatív tagjainak, nem vesznek részt közvetlenül műveleti tevékenységben, sőt amennyire lehetséges, nyilvánosan távol tartják magukat azoktól a társaktól, akiknek – a maguk legális egzisztenciájának a fedésében – segítenek. A veteránokat, azaz a börtönviselteket például műveletekben nem lehet használni, mivel már felkerültek az elhárítás radarjára, de felhasználhatók mondjuk irathamisításra, utazásszervezésre, pénzmozgatásra.

Viszonylag új jelenség például a kereskedelmi hirdetéseken keresztül történő finanszírozás. Létrehoznak látszólag független, muszlim hírekkel foglalkozó, valójában dzsihadista tartalmakat rejtő weboldalakat. Mint más hasonló, de ártalmatlan oldalak, a WordPress blogfelületét használják, de közben meghatározott ideig fizetett hirdetéseket is közzétesznek. Az úgynevezett PopAds alkalmazás pedig egy integrált kódon keresztül összekapcsolja a hirdetőt a tulajdonossal, a kattintások száma után járó összeget pedig a PayPal fizeti ki a weboldal tulajdonosának. Ha pedig a tulajdonos, bármilyen szerepkörben is, terrorista hálózathoz kapcsolódik, a hirdetők, ha tudnak róla, ha nem, terrorista szervezetet támogatnak a hirdetéssel. Ilyen célból jött létre például a Muslim News 2016 májusában, majd júniusban már el is tűnt a „sötét net” bugyaiban.³⁰

A hálózatok hierarchiája jól szemléltethető az isztambuli Reina diszkó elleni szilveszteri támadás felépítésén keresztül is. Az adatok elsősorban abból az átfogó tanulmányból meríthetők, amelynek szerzője, Ahmet S. Yayla, aki 2014-ig a török terrorelhárítás egyik vezetője volt, jelenleg az USA-ban tudományos kutató.³¹ Nézete szerint Törökországban az ISIS alvó ügynökök és

titkos sejtek tömegével rendelkezik, becslése szerint mintegy kétezer kemény harcossal, ami az ISIS területvesztését követően rémálommá válhat. Törökország ellen „kalibrált” stratégiát folytatnak az iszlamisták: a török társadalom töréspontjait támadják, de a tetteiket itt nem szívesen vállalják magukra, mivel nem akarják veszélyeztetni a lakosság körében élvezett támogatottságukat. Az elkövető, az üzbég Masharipov Pakisztánban élt, és csak egy évvel a támadás előtt kapott utasítást egy rakkai emírtől, hogy telepedjen le Isztambulban és várjon. Közben segítők sora keresi fel a lakásán: fegyvereket, gránátokat, SIM-kártyákat, drónokat és készpénzt kap. Körülbelül ötvenen nyújtottak számára logisztikai támogatást. A merénylet után a több mint száz rendelkezésre álló biztonságos ház (safe house) egyikébe menekítették a családját is. A merénylet estéjén az elkövetésre a Telegramon kapott utasítást. A néptelen Taksim tér helyett utolsó pillanatban módosult a terv a Reina diszkóra. A merénylet körülményeinek részletesebb bemutatására itt nem vállalkozhatom. Azt azonban érdemes áttekinteni, hogy az isztambuli hálózatokon belül milyen szerepkörök különíthetők el egymástól: 1. Támadó egységek; 2. Hírszerző sejtek. (Ez a kettő szigorúan központi utasításokat követ, soha nem helyi vezetőket); 3. Logisztikai támogatók; 4. A határátlépést felderítő és szervező csapat; 5. Kommunikációs network; 6. Finanszírozásért felelős hálózat; 7. A mindezekhez lazán kapcsolódó segítők köre. Az isztambuli iszlamisták rendelkeznek saját, titkos egészségügyi létesítménnyel, textilüzemmel is (itt készül a robbanóövek anyaga) és kiképzőtáborokkal. (Az isztambuli repülőtéri támadót például ezek egyikében képezték ki.) Etnikai kötődésüket tekintve kétféle sejt létezik: 1. Helyiekből álló: őket használják öngyilkos merénylőként; 2. Külföldi „profik”: csecsenek, kaukázusiak, ujugurok. Belőlük szerveződnek a műveleti egységek. Tegyük hozzá, hogy bár Masharipovot Rakkából irányították, logisztikailag az anatóliai Konyából is támogatta őt egy olyan erős ujugur kapcsolatokkal rendelkező üzbég sejt, amely már a Reinát követő második hasonló támadás tervét is kidolgozta.³² Még kevésbé feltárt jelenség, noha tény, amint Kasznár Attila mutatja be ugyanitt megjelent tanulmányában, hogy *„mára a kínai állam határain kívül is jól körülírhatóan jelenik meg az ujugurokhoz köthető terrorista tevékenység.”*³³

Szakmai fórumokon egyre több figyelem irányul az utóbbi időben az úgynevezett virtuális tervezőkre (virtual plotter), akik az interneten keresztül dolgozzák ki a támadások forgatókönyveit. Az ISIS Rachid Kassim nevű tagját például utólag lehetett csak hozzákapcsolni két olyan cselekményhez is, amelyről a rendvédelmi szervek azt hitték, hogy magányos tettesek követték el. Saját „Sabre de Lumiere” (a „Fény szablyája”) névre keresztelt Telegram-

csatornáján ő volt a „karmestere” a tizenhét, 2016-ban megghiúsított franciaországi merénylet több mint a felének.³⁴

Keveset tudunk azonban azokról a hálózatokról, amelyeken keresztül az Iszlám Állam értékesíthette az olajat, a gázt vagy a foszfátot. Kérdés, hogy például a műkincseket, amelyeknek az illegitim kereskedelme szintén bevételi forrásuknak számított, milyen közvetítői networkön keresztül juttatták el a világ különböző országaiban élő gyűjtőkhöz vagy régiségkereskedőkhöz. Számolni kell tehát a nemzetközi szervezett bűnözés és a terrorista szervezetek sajátos kapcsolataival is – de erre az összetett jelenségre itt most nem térhetek ki.

Azazhogya egyetlen sajátos vonatkozására mégis: a Captagon hamisítására és kereskedelmére, amely a hálózatok rétegzettségének és összefonódásának modellértékű példája lehet. A terrorelhárítás akkor figyelt fel erre a szerre, amikor Abdeslam szobájában, az elfogása után, fecskendőket találtak, bennük Captagon-maradványokkal.³⁵ A tuniszi merénylők egyike is a szer hatása alatt állhatott. A Captagon speciális idegrendszeri betegségekre használatos agystimuláló gyógyszer. Szaúd-Arábiában pedig elterjedt étvágycsökkentő. Hamisítása Libanonban kezdődött, a Hezbollah által működtetett laboratóriumokban, Irán hathatós támogatásával. 2014-ben 55 millió hamisított tablettát foglaltak le Libanonban. Ennek a tízszeresére becsülték akkor a forgalomban lévő mennyiségét. A Captagon fájdalomcsillapító, gátlásoldó, euforizáló hatású, és ami elég ritka jelenség: a vadságot és a brutalitást is fokozza. Az ISIS harcosai között elterjedt a használata. Nem kizárt, hogy az elborzasztó kegyetlenségben és barbarizmusban szerepet játszott a Captagon hatása is. A Hezbollah és vezetői hatalmas bevételekre tettek szert a gyógyszer illegális előállításával. Irán viszont merőben politikai okból nyújtott segítséget a Hezbollah üzletéhez. Számukra a Captagon-üzlet, az egész befektetés elsősorban a nonlinearis hadviselés³⁶ sajátos eszközeként szolgált. A nonlinearis hadviselés (NLW) fogalma magában foglalja – szemben a hibrid hadviselés hagyományos meghatározásaival – azt az információs, társadalmi és társadalom-lélektani eszköztárat is, amelyet az ellenérdekelt felek nem közvetlenül, hanem gyakran áttételeken és külső szereplőkön keresztül, sokszor változtatott színtereken vetnek be. Schnauffer a nonlinearis hadviselés eszköztárát elsősorban az oroszok sajátos módszerein keresztül mutatja be. A Schnauffer-féle mikroelemzés tökéletesen illeszkedik Resperger István alapvető, az aszimmetrikus hadviselés fő vonalát megragadó megállapításhoz: *„Ha gondosan tanulmányozzuk az orosz-ukrán katonai konfliktust, akkor ott is (a nemzetközi megítélés és szankciók okán is) az oroszok a fegyveres erőket „hullámszerűen”, a direkt és indirekt megtervezett akciókkal és eljárásokkal szoros összhangban, de kis alegységekben*

küldik bevetésre. A siker a harcászati „kis győzelmek” összege, azaz a nagy stratégia győzelme lesz a végeredmény.”³⁷

A síita iráni vezetés számára a Captagon előállítására fordított források elsősorban nem pénzbeli nyereséget hoztak, hanem hosszú távú politikai célt szolgáltak: a szunnita népesség mentális károsítását és a szunnita államok destabilizálását. Terrorista szervezetek és terrortámogató államok együttműködése néha elég bizarr vagy paradox indítékokat takarhat: sokszor az „ellenségem ellensége” elv alapján működik. Laufer Balázs mutatott rá a migrációs hullám és a terrorfenyegetettség összefüggéseit elemző, igen árnyalt írásában arra, hogy „...a bevándorló csoportok némelykor (etnikai-vallási-törzsi) konfliktusaikat a befogadó országban is megtartják (a migránsokkal együtt »a konfliktusok migrációja« is megtörténik)... Ez a helyzet idegen titkosszolgálatok vagy eltérő etnikai háttérű bűnözői körök érdekütközési terepévé változtathatja a fogadó országot (pl.: kurdok és törökök potenciális ütközése Németországban).”³⁸ Ez pedig hálózati nézőpontból azt jelenti, hogy olyan kapcsolati láncolatokkal is számolnia kell az elhárításnak, amelyek nemcsak áttételesen kapcsolódnak terrorista sejtekhez vagy radikális muszlim közösségekhez, és maga a kapcsolatfelvétel sem feltétlenül valóságos tárgyában, hanem „idegen zászló alatt” történhet meg. Tegyük hozzá – szintén Laufer Balázs tanulmányából vett gondolatot idézve –, hogy a hamis okmányok és a velük járó új identitás nem csupán a terrorszervezetek, hanem ellenérdekelt titkosszolgálatok kezében is hasznosulhatnak. A Szíriába és Irakba jutó hamisított gyógyszer tehát, amely hálózati szálakkal kötődik Iránhoz, Libanonhoz és tranzitútként Szaúd-Arábiához is, sokkal összetettebb és sajátosabb networköket hozhat létre, mint amit egy-egy konkrét terrortámadás vagy műveleti sejt kapcsán felrajzolhatunk. Nem beszélve azokról az NGO-król, civil szervezetekről, ernyőszervezetekről és alapítványokról, amelyek humanitárius célok fedésében segíthetik a terrorista szervezeteket pénzmozgatásban, propagandában vagy pszichológiai nyomásgyakorlásban.

A „HASZNOS IDIÓTÁK” KORA

Félreértések elkerülése végett: az NGO-k és civil szervezetek szerepét vizsgálva, nem azok többségéről van szó, akik hasznos társadalmi küldetést töltenek be, hanem kizárólag olyanokról, akik terrorista szervezetek számára nyújtanak fedést, ha tudnak róla, ha nem, finanszírozáshoz, konkrét műveletekhez, legalizáláshoz, netán mindegyikhez. Általánosítani sem célszerű – de a jelenséget tabuként kezelni sem!

Terrorista szervezetek és civil szervezetek sokszoros és többrétű összefonódásának modellértékű példája lehet a Mavi Marmara hajó története, amelynek a részleteivel európai parlamenti képviselőként ismerkedhettem meg, és amely napjaink eseményeinek a tükrében is tanulságos lehet.

2010. május 31-én civil szervezetek segélyhajókat indítottak a gázai övezetbe, „Gaza Freedom Flotilla” elnevezéssel és jelszóval. A céljuk úgymond az volt, hogy megtörve az izraeli blokádot, humanitárius segítséget nyújtsanak a gázai palesztinoknak. Az izraeliek ezt provokációs hadműveletnek tekintették, és felszólították a hajókat, hogy álljanak be Ashdod kikötőjébe, átvizsgálásra. Az egyik hajón, a Mavi Marmarán egy civil szervezet aktivistái késekkel és vasdorongokkal támadtak az izraeli katonákra. A közelharcban kilenc aktivista meghalt és az izraeliek közül is tízen megsérültek.

A közel-keleti konfliktushelyzet értékelése nem tárgya ennek az írásnak. Kiindulópontja azonban az, hogy sem politikai, sem humanitárius válság nem oldható meg, sehol a világon, terrorista szervezetekkel történő együttműködésben. A Flotilla-ügy szemléletesen mutatja meg, hogyan kapcsolódhatnak össze radikális iszlamista (terror) szervezetek az európai és észak-amerikai baloldal különböző csoportjaival, hangadóival és civil szervezeteivel.

Az elemzésben elsősorban két különböző forrásra támaszkodom. Egyrészt azokra a hivatalosnak és ellenőrzöttnek tekinthető adatokra, amelyeket az NGO-k elszámoltatásán dolgozó *NGO-Monitor.org* gyűjtött egybe, és amelyeknek a valóságtartalmát, mint látni fogjuk, azóta számos ország hatóságai igazolták. Képviselői munkámhoz kaptam kézhez ezeket a dokumentumokat, amikor a második Flotilla ügye az Európai Parlament elé került, és magam beadvánnyal fordultam az Európai Unió Külügyi Főképviselőjéhez. Másrészt dr. Dave Rich „A Mavi Marmara metafora” című írására, amelyet a Nemzetközi Terrorelhárítási Intézet publikált³⁹, és amelyben a szerző figyelemre méltó és távolba mutató gondolatokat fejt ki a nyugati baloldal és a radikális iszlamizmus perverz szövetségéről.

Az Flotilla-akció fő szervezője a török, magát humanitárius segélyszervezetnek nevező, *Humanitarian Aid Foundation* (IHH) volt. Az IHH annak az *Union of the Good* nevű ernyőszervezetnek a tagja, amely alá több mint 50 iszlamista szervezet tartozik, és amelyet régi és sokoldalú kapcsolat fűzött a Hamászhoz. Az IHH-t az Egyesült Államok terrrorszervezetként tartja nyilván. Előfordult, hogy öngyilkos merénylők családjának adtak támogatást; korábban pedig a török hatóságok tárták fel, hogy vezetői fegyvereket és robbanóanyagokat vásároltak iszlám radikálisoktól. Az IHH-ról a köztisztviselőben álló és elfogulatlannak tartott francia terrorelhárító bíró, Jean-Louis Bruguière bizo-

nyitotta be, hogy kapcsolatban állt az al-Kaidával Milánóban, algériai terroristákkal Európában, boszniai, csecsen és afganisztáni harcosokat toborzott és központi szerepet játszott a Los Angeles-i repülőtér ellen tervezett merénylet előkészítésében is.

A másik fontos szárny a *Nemzetközi Szolidaritási Mozgalom* (*International Solidarity Movement, ISM*). Az ISM-hez, mint ernyőszervezethez olyan civil szervezetek kapcsolhatók, amelyeket az Európai Unió és egyes európai országok külön-külön is támogattak, föltehetőleg abban a hiszemben, hogy jótékonyági munkát végeznek. Az *NGO-Monitor.org* listáján a támogató szervezetek között szerepel például az USA-ból a *Ford Alapítvány* vagy a *Nyitott Társadalom Alapítványok*.

A szervezésben részt vett a londoni Hamász-aktivista, Mohammed Sawalha is, a jemeni al-Hazmival együtt. Előzőleg Isztambulban tanácskoztak. Sawalha már ekkor így nyilatkozott: „...a következő nagy összecsapás a cionista ellenséggel a nyílt tengeren lesz”. Az algériai iszlamisták képviselője is a fedélzeten volt, ahol mindannyian Allah akbart! kiáltoztak. Utólag egyikük naplójából is kiderült, hogy mártíromságra készültek. 2011-ben az IHH elnöke, Fehti Bülent Yildirim nyíltan hirdette, hogy nem félnek meghalni Allahért.

Maga a szállítmány lejárt szavatosságú gyógyszereken, használhatatlan orvosi eszközökön kívül fegyveralkatrészeket és Hamász-egyenruhák készítéséhez használatos anyagot tartalmazott. A fedélzeten kétfajta ember volt jelen: radikális iszlamisták, valamint európai és észak-amerikai balosok, különböző akcionista csoportokból és olyan civil szervezetekből, mint az ISM. Vagy az eddig még nem említett *Szabad Gáza Mozgalomból*, amelynek alapítója egy oknyomozó újságíró, Adam Shapiro, és meghatározó személyiségei között számos európai és amerikai értelmiségit, sajtómunkást és egyetemi embert is találunk. (A nevek és a kapcsolódó életrajzok önmagában sem érdektelenek, de erre itt most nincs mód kitérni.)

A nyugati balosok számára – állapítja meg Dave Rich – ez egy „Béke Hajó”-ként indult, amely humanitárius segítséget visz szenvedő palesztinoknak. Politikai célja is volt: megtörni az izraeli blokádot, és elérni, hogy az adományok és az emberek szabadon, ellenőrzés nélkül jöhessenek-mehessenek a gázai övezetben. A nyugati balosok Gázát a Varsói Gettóval állították párhuzamba, a Flotilla küldetését pedig a náci Németországra mért légicsapáshoz, Berlin bombázásához hasonlították. Narratívájuk kialakításában cseppet sem zavarta őket, hogy az adományokat valójában a Hamász kapja, amint mellékkörülmény volt a szemükben az is, hogy a gázai IHH vezetője, Mehmet Kaya nyíltan is kimondta: „...mi Izraelt és az ENSZ-t tekintjük terroristának, nem a Hamászt”.

A hajóra szálló nyugati balosok agendáján a mártíromság nem szerepelt. Nem öngyilkos akcióra, hanem valami látványos balhéra készültek, és nem néztek szembe a valós veszéllyel. Az, hogy az egész akció a Hamász projektje volt, amelyet a kapcsolódó civil szervezetek a *Muszlim Testvériség* hálózatain keresztül indítottak el, egy Izrael elleni aszimmetrikus háború részeként, nemcsak hogy hiányzott az események baloldali értelmezéséből, hanem még a felvetését is durván visszautasították. A *Guardian* publicisztikája például még azt is tagadta, amit maga a Hamász is büszkén vállalt. Gúnyolódott és proizraeli vádaskodásnak nevezte, amit maguk az iszlamisták is több ízben kinyilvánítottak és elismertek... „Ebben a vonatkozásban a flotilla az egész balos iszlamista szövetség metaforája – állapítja meg Dave Rich –, és rávilágít arra a decentralizált, networkalapú kampányra, ami számos nyugati ország baloldalát tipikusan jellemzi.” Sajnos nem fejt ki bővebben, hogyan épül fel a „decentralizált és networkalapú” kampány, pedig a megállapítás, úgy hiszem, önmagán túlmutató, manapság sem tanulság nélkül való meglátást takar.

Az persze nehezen megválaszolható kérdés, Magyarországról aligha fejthető tovább, hogy egy-egy olyan szerző, aki valamelyik európai országban, mondjuk Angliában élen járt a történetek egyoldalú és elfogult tálalásában, nem állhatott-e olyan külső befolyásolás alatt, amely valótlan adatok és féligazságok „csepegtetésével” terelte, vezette az értelmezést és a közvéleményt meghatározott irányba. Óhatatlanul eszünkbe juthat például a britekhez átálló KGB-tiszt, Oleg Gordievsky megjegyzése arról, hogy: „A KGB szerette a *Guardiant*. Úgy értékelték, hogy magasfokon elérhető a behatolás számukra.”⁴⁰ Tény az is, hogy éppen a *Guardian* irodalmi kiadójának, Richard Gottnak azért kellett elhagynia a lapot, mert napvilágra került kapcsolata az orosz titkosszolgálattal. Általánosításnak azonban itt sincs helye, máskülönben könnyű belecsúszni összeesküvés-elméletekbe... De – fogalmazzunk talán így – kizárni sem lehet, hogy titkosszolgálatok rendelkeznek olyan rejtett kapcsolatokkal a médiában, amelyeken keresztül befolyásolni képesek egy-egy adott eseményről a közvéleményben kialakuló képet.

Ki volt az erősebb szövetséges, ki uralta a másikat? A kérdésre világos választ adtak a hajón készült videók, amelyeken Izrael-ellenes iszlám harci indulókat üvöltöttek, nem pedig az Internacionálét énekelték. Igaza lehet Richnek abban is, hogy a baloldali diskurzus iszlamizációja az, ami törvényszerű, és sohasem az iszlamista ideológia szekularizációja. Bár igazságtalan volna a balos résztvevőket hasznos idiotáknak (*useful idiots*) nevezni, teszi hozzá Rich, mivel sokukat valóban humanitárius szándék vezeti, azonban azt látni kell, hogy a szövetség nem egyenlő felek között köttetik. Az iszlamizmus mögött

erő, pénz, támogatás, világos célkitűzés, míg az európai baloldaliak mögött, a szocializmus bukása után, már csak valami zavaros antiimperialista ideológiai katyvasz áll. Rich használja az „antiglobalista” jelzőt is, amelyen ő valószínűleg az anarchikus mozgalmak államokkal, multinacionális cégekkel szembeni ellenállását érti. Ugyanakkor ezek a csoportok maguk is globalisták abban az értelemben, hogy többségük a nemzetek és határok fölöslegességét hirdeti.

Mindezek az előttük sem ismeretlen tények és adatok azonban az Európai Bizottságot nem akadályozták meg abban, hogy 2011 februárjában közzétegye ezt a nyilatkozatot: *„Az IHH egy független NGO, amelyik a humanitárius segítségnyújtás területén tevékenykedik számos országban. Az Európai Bizottság pedig – teszi hozzá – semmi olyan információval nem rendelkezik, amely arra utalna, hogy az IHH részt venne bármiben a megszállt palesztin területen.”*⁴¹

Egy évvel később, 2011 tavaszán, ugyanazok a szereplők egy második Flotilla elindításával kívántak megemlékezni az első kudarcáról. A szervezők képviselői május tizedikén meglátogatták az Európai Parlamentet, és számos képviselővel találkoztak, hogy tájékoztatást adjanak a június harmadik hetében induló segélyhajókról. Noha az IHH-t ekkor már több nyugati kormány is terrrorszervezetként vette nyilvántartásba, három baloldali képviselő bejelentette, hogy szolidaritása jeléül felszáll a hajóra. A parlamenti baloldal kisebb pártjaiból népes csoport intézett közös kérdést a Külügyi Főképviselethez: mit tesz a bizottság, hogy megtörje a blokádot és biztosítsa az emberi jogok érvényesülését?

Írásbeli beadvánnyal fordultam magam is az EU Külügyi Főképviseletéhez, a brit baloldaltól érkező Lady Ashtonhoz, amelyben adatszerűen összefoglaltam a Flotillát támogató civil szervezetek kapcsolódását terrorista fedőszervezetekhez és nyílt terrorcsoportokhoz, és megkérdeztem, nem tartaná-e szükségesnek, hogy az Európai Bizottság az eddiginél tényszerűbb és tárgyyszerűbb értékelést tárjon a parlament elé. Megpróbáltam megtudakolni azt is, elfogadhatónak tartja-e, hogy európai parlamenti képviselők személyesen is részt vegyenek az akcióban, és szimpátiatüntetést rendezzenek a Flotilla mellett.⁴²

2011-ben jártunk. A migrációs hullámmal kapcsolatos előrejelzések egyelőre legfeljebb az olaszoknak és a görögöknek okoztak némi fejfájást. Az Izlám Állam még egyáltalán nem látszott az Európára leselkedő veszélyek horizontján. Ashton bárónő válasza szűkszavú volt, langyos és semmitmondó. Az iszlamisták és az európai balosok szövetsége virágzott, és nem engedte magát megbontani.

VALÓSÁG VAGY MEGTÉVESZTÉS?

Volna itt azonban valami furcsaság, nehezen értelmezhető párhuzamosság. A propaganda a potenciális magányos farkasokat szólítja meg és látja el tanácsokkal, a nagy európai terrortámadásokat viszont kivétel nélkül az ISIS olyan operatív emberei tervezték meg és hajtották végre, akik, mint láttuk, közvetlen kapcsolatban álltak az Iszlám Állam külső műveleti parancsnokságával. A biztonságos felkészülést és a konspirációt pedig nemigen segítheti elő, ha előzőleg propagandájukon és hírügynökségükön keresztül közhírré teszik a célpontot vagy az alkalmazott eszköz mibenlétét. Az esetek nagy részében mégis megtörtént.

A Rumiya-hon, a Dabiqot felváltó iszlamista fórumon 2016. november 7-én, vagyis néhány héttel a berlini támadás előtt, kifejezetten a lehetséges „magányos farkasok”-nak javasolják a kamionos támadást, taglalva az előnyöket, tanácsokat adva, milyen járműre van szükség, hogyan kell azt vezetni és milyen célpontokat célszerű választani. Akkor teszik közzé, amikor Anis Amri már javában ugyanerre készül.⁴³ Valamivel korábban pedig azon a Telegram-csatornán, amelyet a júniusi orlandói terrortámadás után nyitottak meg és Orlando Csatornának neveztek el, megjelölték Németországot, mint célpontot, és kifejezetten Berlin megtámadására szólítják fel a „magányos farkasokat”. 2016 nyarán az ISIS követői közül sokan megosztották, hogy a következő támadás Berlinben lesz.⁴⁴ A berlini merényletet követően pedig a magányos elkövetésre buzdító propaganda még nagyobb sebességre kapcsol. Egy Sufyan al-Khayyati nevű felhasználó például a Facebook-oldalán kifejezetten hozzájuk intézi a szavait: „...*Öld meg őket, mészárolj le őket, taposd el őket, égesd el őket, rúgd őket, használd fel minden eszközt a hitetlenek megölésére, akár civilek, akár katonák...*”

Az ISIS egyik tuniszi csoportja három nappal a Bardo Múzeum megtámadása előtt hírt ad olyan „*hamarosan bekövetkező örömteli dolgokról, amelyek élvezetet nyújtanak majd minden muszlimnak*”. A másik csoport szintén tett olyan ominózus bejelentéseket a támadás előtt, amelyeket a merénylet megtörténte után „beharangozásként” lehetett értelmezni.⁴⁵

Példaként szolgálhat a 2016. július 18-án Würzburg közelében történt támadás is, amelynek az elkövetőjét nem csupán a sajtóorgánumok, de a rendvédelmi szervek nevében nyilatkozók is tipikusan magányos elkövetőnek nevezték. A támadó, a tizenhét éves Riaz Khan Ahmadzai Allah akbart! kiabálva késsel és baltával támadt öt emberre, közülük kettőt életveszélyesen megsebesítve. A két és fél perces videón, amelyet a német rendvédelmi szervek megvizsgáltak és minden tekintetben hitelesnek találtak, kést tart a kezében,

és további támadásokat helyez kilátásba „minden településen, városban és repülőtéren”. Ahmadzai afgán menekültként érkezett Németországba. Később azonban felmerült, hogy idősebb volt, és valójában Pakisztánból érkezett. A sajtóban jobbra magányos radikálisnak minősítették az elkövetőt, a német belügyminiszter pedig úgy nyilatkozott, hogy amit tett „talán félúton van az ámokfutás és a terror között”.⁴⁶ Mindazonáltal megjelentek eltérő következtetésre jutó elemzések is. Ahmadzai már a támadás előtt kapcsolatban állt az Iszlám Állammal, és a videóját jóváhagyásra elküldte az Amn-al-Khajrinak (Amniyat), az ISIS titkosszolgálatának.⁴⁷ Az Amaq, a Kalifátus hírügynöksége pedig közzétette a videót, amelyen Ahmadzai az ISIS katonájaként, Muhammad Riyad néven mutatkozik be.⁴⁸ Ahmadzi és az ISIS titkosszolgálatának a tisztje között lezajlott beszélgetések angol nyelvű leiratát Kyle W. Orton, a CRT⁴⁹ tudományos kutatója adta közre a *Long War Journal*-ban feltett hanganyag alapján. „Az Iszlám Állam embere megkérdezte: Milyen fegyvereket akarsz használni az ölésre? A késem és a baltám készen vannak rá, felelte Khan. Testvér, nem volna jobb, ha kocsival csinálnád? – kérdezte az Iszlám Állam tervezője... A kár sokkal nagyobb lehetne, mondta Khannak. De Khan türelmetlen volt, mondván, hogy nem tud vezetni és megtanulni időbe telne. Be akarok lépni a paradicsomba ma este, magyarázta Khan.” Ahmadzai még a támadás előtti utolsó pillanatokban is beszélt az ISIS operatív emberével: „Imádkozz, hogy mártír lehessenek – írta Ahmadzai. – Most várok a vonatra.” Röviddel ezután küldött egy másik üzenetet: „Most kezdem.” Az Amn al-Kharji tisztje válaszolt: „Most elérkezel a Paradicsomba.”⁵⁰

Megfontolandó kérdés, még ha első hallásra képtelennek vagy túlzásnak tűnhet is: a magányos elkövetőkre építő stratégia meghirdetése és zászlóra tűzése voltaképpen más-e, mint körmönfont propaganda, félrevezető látszat, amely kettős célt szolgálhat. Egyrészt a félelem és a fenyegetettség szétterítését, másrészt pedig a rendvédelem, a terrorelhárítás megzavarását és tévútra terelését. Vagyis olyan célzott lélektani műveletről lehet szó, tágabb értelemben véve olyasfajta lélektani hadviselésről, amely beleillene az aszimmetrikus hadviselés Resperger István által megfogalmazott, átfogó meghatározásába: „...direkt és indirekt hatások érvényesülnek egy időben, legyen szó akár katonai, gazdasági, pszichológiai, pénzügyi, kiber vagy egyéb manőverről. Ez adja az aszimmetria velejét.”⁵¹ Lehetséges, hogy a magányos farkasok legendájának a táplálása – ami persze nem azt jelenti, hogy nincsenek magányos elkövetők is – az aszimmetrikus, illetve a nonlineáris hadviselés olyan sajátos eszköze, amelynek a célja az irányítás, az ellenfél folyamatos bizonytalanságban tartása és reakcióra kényszerítése, provokálása.⁵²

Miközben éveken keresztül sajtóorgánumok, szakértők és politikusok sokasága, közöttük az Europol és a volt amerikai elnök is, a magányos farkasokat jelölte meg legfőbb biztonsági fenyegetésként, figyelemre méltó megállapítást tett Marc Trévidic, Franciaország nyugalmazott vezető terrorelhárítási bírója. A magányos farkasok képzetét „füstfelhőnek” nevezte, amely csupán azt a célt szolgálja, hogy a még nagyobb támadásokról elterelje a szolgálatok figyelmét.⁵³ (Amikor korábbi írásomban magam is erre a következtetésre jutottam, sajnos még nem ismertem a bíró nyilatkozatát, ezért nem hivatkoztam rá.) Érdekes ebből a szempontból is átgondolni azt az összefüggést, amelyet Simon László előadásában – még ha nem is pont ebben a vonatkozásban, de itt is érvényesen – így fogalmazott meg: *„az időben folyamatosan és rendszer-telenül, ugyanakkor intenzíven, valamint impulzívan megjelenített indirekt fenyegetések a kibertérben ellentétes, negatív hatással vannak a hagyományos műveletek megvívására”*.⁵⁴ Marc Trévidic összegző megállapítása tehát további megfontolásra érdemes: *„Számos cselekmény csak azért történik, hogy közben valami még súlyosabb dolgot készíthessenek elő.”*⁵⁵

A magányos farkasok legendája azonban, mint a nonlinearis hadviselés eszköze, pusztán a terrorista szervezetek propagandáján keresztül aligha érhetett volna célt és válhatott volna ilyen megtévesztően életképessé, ha nem talált volna lelkes fogadtatásra az európai közvéleményt alakító olyan politikai és civil csoportosulások, sajtóorgánumok körében, amiknek kapóra jött ez a lehetőség abban a törekvésükben, hogy kisebbsítsék az Európára leselkedő veszélyeket.

JEGYZETEK

226

- 1 Valdis E. Krebs: *Mapping Networks of Terrorist Cells*. Orgnet.com, Connections 24(3):43-52, 2002. INSNA. A szerzőről: „Valdis Krebs, Founder and Chief Scientist, at Orgnet, LLC is a management consultant, researcher, trainer, author, and the developer of InFlow software for social & organizational network analysis.” (Wikipedia).
- 2 Magam is ezt az „receptet” követtem. Elkerülendő azonban a túlságosan sok láb-jegyzet, azokkal a sajtóhírekkel kapcsolatban, amelyek gyakorlatilag számos különböző magyar és idegen nyelvű oldalon megjelentek, eltekintek a tételes felsorolástól. Sajtóorgánumok esetében csupán akkor nevezem meg a forrást, ha az információ, amit idézek, nem vált általánosan ismertté.
- 3 Hankiss Ágnes: *Vékony jégen*. In: Arc és Álarc, 2017. Tavaszi/Nyári.
- 4 Marc Sageman: *Understanding Terror Networks*. Univ. Of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2004. 69. o.
- 5 David Ronfeldt és John Arquilla: *Networks, Netwars, and the fight for the future*. First Monday, 2001. 6. (10).
- 6 Írásom rövidebb részeit korábban már megjelentek a Magyar Időkben.
- 7 Claire Ellis: *With a Little Help from my Friends: an Exploration of the Tactical Use of Single-Actor Terrorism by the Islamic State*. In: Perspectives on Terrorism, 2016. 10. szám.
- 8 Michael Barak: *The Telegram Chat Software as an Arena of Activity to Encourage the „Lone Wolf” Phenomenon*. ICT.Org.il, 2016. 05. 24.
- 9 BFMTV, CAT (Centre d'Analyse du Terrorisme), 2016. 12. 14.
- 10 Jean-Charles Brisard, Kevin Jackson: *The Islamic State's External Operations and the French-Belgian Nexus*. CTC Sentinel, 2016. november-december.
- 11 Uo.
- 12 *The Brussels Attacks-22/03/2016. What do we know? & Insights from ICT Experts, March 22, 2016* (Special report). Ict.Org.il.
- 13 Claire Wiskind: *Lone Wolf Terrorism and Open Source Jihad: an explanation and assessment*. Ict.Org.il.
- 14 A berlini terrortámadás hátterének átfogó elemzése: Georg Heil: *The Berlin Attack and the „Abu Walaa” Islamic State Recruitment Network*, February 22, 2017. CTC Sentinel. A szerző berlini oknyomozó újságíró és az iszlamista terrorizmus szakértője, aki bírósági jegyzőkönyvek, nyomozati anyagok és a német terrorelhárítás tisztjeivel és másokkal készített interjúk alapján vázolta fel az Amri mögött álló Abu Walaa hálózat térképét.
- 15 *The May 2017 Manchester Suicide Bombing Attack*. Ict.org.il.
- 16 Ely Karmon: *New Trends in the Global Jihadi Offensive*. Ict. Org.il.
- 17 Vox.com, 2017. 05. 24.
- 18 Manchestereveningnews.co.uk, 2017. 05. 24. és Express.co.uk, 2017. 05. 24.
- 19 Mirror.co.uk, 2017. 05. 23.
- 20 The Telegraph, 2017. 05. 26.
- 21 The New York Times, 2017. 05. 24.
- 22 „For the Mujahedin in Chechnya”. *The case against Abu Qatada*. The Independent. co.uk, 2012. 02. 08.
- 23 Dr. Dobák Imre: *Tömeges migráció a mobilkommunikáció tükrében*. Katonai Nemzetbiztonsági Szemle, 2017/1. szám.
- 24 Mirror.co.uk, 2017. 08. 14.
- 25 Mark Youngman és Cerwyn Moore: *After St Petersburg: Russia and the Threat from Central Asia Terror Networks*. In: Commentary, 2017. 04. 20.
- 26 Le Monde, 2015. 11. 16.
- 27 Nelly Lahoud: *The Neglected Sex: The Jihadis' Exclusion of Women From Jihad*. In: Terrorism and Political Violence, 2014. 26:5.
- 28 John Horgan, Mia Bloom, Chelsea Daymon, Wojciech Kaczkowski, Hicham Tiflati: *A New Age of Terror? Older Fighters in the Caliphate*. CTC Sentinel, 2017. 05. 04.
- 29 Ali Soufan: *Hamza bin Ladin: From Steadfast Son to Al-Qa'ida's Leader in Waiting*. CTC Sentinel, 2017. 09. 07.
- 30 Uri Ben Yaakov, Nir Tordjman: *Financing Terrorism through Advertisements on Jihadist Websites*. Ict.Org.il.
- 31 Ahmet S. Yayla: *The Reina Nightclub Attack and the Islamic State Threat to Turkey*. Ctc.usma.edu.

- 32 Ely Karmon i.m.
- 33 Kasznár Attila: *Az újgur terrorizmus nemzetközi kockázatai*. In: Arc és Álarc, 2017. Ősz/Tél
- 34 S. Hughes, Meleagrou-Hitchens: *Threat to the United States from the Islamic State's Virtual Entrepreneurs*. CTC Sentinel, 2017. március.
- 35 Boaz Ganor és Dr. Miri Halperin-Wernli: *The Paris Black Friday 13/11/2015 Attacks – A Captagon Connection?*, ICT, 18/11/2015.
- 36 Tad A. Schauffer II: *Redefining Hybrid Warfare: Russia's Non-linear War against the West*. In: Journal of Strategic Security, 2016. 1. szám.
- 37 Dr. Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése*. Mhtt.eu/hadtudomany/2016.
- 38 Dr. Laufer Balázs nb. alezredes: *Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terror-kockázatok*. In: Terror és Elhárítás, 2017/3. szám.
- 39 Dave Rich: *The Mavi Marmara Metaphor*, ICT.org.il; Dr. Dave Rich a *Community Security Trust* igazgatóhelyettese és a *Pears Intézet* tudományos munkatársa.
- 40 „The KGB loved The Guardian. It was deemed highly susceptible to penetration.” (Forrás: Wikipedia)
- 41 Forrás: Wikipedia
- 42 A vonatkozó dokumentumok megtalálhatók a Hamvas Intézet honlapján, az Archívumban, „Hankiss Ágnes munkadokumentumai, Európai Parlament, 2009–2014” címen.
- 43 *The Vehicular Ramming Attack – What we know & Insights from ICT Experts*. ICT Staff, 2016. 12. 22.
- 44 *Jihadist Web Site Monitoring Group (JWMG)*, ITC.Org.il. 2016. 07. 10.
- 45 Daveed Gartenstein-Ross és Bridget Moreng: *Tunisian Jihadism after the Sousse Massacre*, CTC Sentinel, 2015. 10. 22.
- 46 Forrás: BBC.com/news/world-europe-36844223.
- 47 Kyle Orton: *Islamic State Intelligence Guided The Würzburg Train Attacker*, Kyleorton1991.wordpress.com, 2016. 07. 21.
- 48 Daveed Gartenstein-Ross: *The Myth of Lone-Wolf Terrorism*. Defenddemocracy.org./media-hit.?
- 49 The Centre for the Response to Radicalisation and Terrorism (CRT) within the Henry Jackson Society, a London-based think tank.
- 50 Fordítás tőlem.
- 51 Resperger István, i. m.
- 52 Tad A. Schauffer II, i. m.
- 53 „Isil using lone wolf attackers in Europe as smoke screen for larger plots, judge warns”. The Telegraph, 2016. 03. 29.
- 54 Simon László: *A partizán elmélete a premodern virtuális korban. A partizán elmélete az információs környezet speciális műveleteiben*; <https://merjgondolkodni.wordpress.com/2017/06/21/az-allamelmelet-alapkerdesei-i-konferencia-a-nemzeti-kozszozlalati-egyetemen/>
- 55 „Plein d'actions sont menées pendant que l'on prépare quelque chose de plus gros”, RTL.fr. 2016. 09. 15.